

Rychetská, Magdaléna

Náboženská politika a její vliv na katolickou církev

In: Rychetská, Magdaléna. *Bouřlivý příběh : postavení katolíků v České lidové republice*. Vydání první Brno: Masarykova univerzita, 2023, pp. 74-98

ISBN 978-80-280-0166-7; ISBN 978-80-280-0167-4 (online ; pdf)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/digilib.78444>

Access Date: 25. 06. 2024

Version: 20230720

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

5 NÁBOŽENSKÁ POLITIKA A JEJÍ VLIV NA KATOLICKOU CÍRKEV¹

Významnou změnou, se kterou se čínští katolíci v posledních letech museli vyrovnat, je nové *Narižení o věcech náboženských*. V únoru 2018 vešla v platnost novela *Narižení*, které reguluje náboženský život v Číně. Toto *Narižení* má povahu zákona a je nejvyšším právním dokumentem o náboženském životě v ČLR. Oficiální stanovisko čínské vlády je takové, že by toto *Narižení* mělo přispět k větší transparentnosti a ochraně práv čínských občanů. Avšak mnozí upozorňují, že se naopak stalo nástrojem legitimizace omezení náboženské svobody, nebo dokonce utlačování některých náboženských svobod. Navzdory tomu čínská vláda trvá na tom, že nová nařízení by měla vést k vládě zákona (*fazhi* 法治). Ale značné množství formulací je spíše obecných a abstraktních, bez přesného výkladu, což umožňuje vládě interpretovat je podle svých vlastních zájmů. Zdá se tedy, že režim v Čínské lidové republice není vládou zákona, ale že zde spíše nacházíme koncept vlády prostřednictvím zákona (*yifa zhiguo* 依法治国). Zatímco vláda zákona by měla podporovat demokratizaci společnosti, vláda prostřednictvím zákona umožňuje státu využívat k prosazování svých zájmů právní normy. V Číně to znamená, že hlavním cílem nařízení není ochrana práv jednotlivých věřících nebo náboženských skupin, ale vytvoření právní platformy, která legitimizuje státní kontrolu nad veškerým náboženským životem v Číně.

Tato kapitola se věnuje problematice administrativní kontroly katolicismu ze strany čínského státu. Kromě představení historického vývoje politického

1 Následující kapitola částečně čerpá z již publikovaných studií autorky knihy. Srov. Masláková, Magdaléna a Satorová, Anežka. 2020. The Catholic Church in Contemporary China: How Does the New Regulation on Religious Affairs Influence the Catholic Church? In Lim, Francis K. G. (ed.). *New Developments in Christianity in China*. Basel: MDPI, 7–23; Rychetská, Magdaléna. 2022. *Uneasy Encounters: Christian Churches in Greater China*. Singapore: Palgrave Macmillan.

a legálního rámce náboženské politiky nalezneme v kapitole také přesah ve formě poukázání na jejich konkrétní dopady na katolickou církev v Číně.

Abychom porozuměli současnému režimu v oblasti regulace náboženství, je důležité pochopit širší historický kontext politiky ČLR ve vztahu k náboženství. Stát se snažil formovat náboženskou ortodoxii pomocí politik a legislativních dokumentů. Jak trefně shrnují Goossaert a Palmer:

... stát se od konce 70. let 20. století snažil formovat náboženskou ortodoxii a vyznačit jasné hranice mezi legitimními a nelegitimními formami zbožnosti, a to jak prostřednictvím strukturování veřejného diskurzu o náboženství, tak prostřednictvím snah o institucionalizaci náboženských komunit.²

5.1 Čínský právní systém

Jak jsme již zmínili, čínská vláda v současnosti oficiálně prosazuje myšlenku právního státu (*fazhi* 法治) – a to nikoli pouze v oblasti náboženství. Jednu z nejjednodušších definic „právního státu“ uvedl Randall Peerenboom:

Právní stát v podstatě označuje systém, ve kterém je právo schopno vyvíjet smysluplný tlak na stát a jednotlivé členy vládnoucí elity, zachycený v rétoricky působivých, ovšem celkově zjednodušujících zmínkách o vládě zákonů, nadřazenosti zákonů a rovnosti všech před zákonem.³

Z této stručné definice můžeme vztyčit jeden z hlavních pilířů právního státu: nikdo nestojí nad zákonem, v žádném smyslu, bez ohledu na své postavení v politickém spektru, své bohatství, vliv ani jiné možné proměnné. V zásadě by se toto pravidlo mělo vztahovat rovným dílem na stát i stranu. Čínská vláda tvrdí, že *fazhi* 法治 je jedním ze základů moderní čínské společnosti.⁴ Článek 5 Ústavy ČLR uvádí, že ČLR je socialistický právní stát. Zahrnutí tohoto pojmu do ústavy nutně neznamená, že celý stát je skutečně podřízen vládě zákona: mnozí uvádějí, že způsob, jakým je *fazhi* 法治 zavedený v Číně, lze vykládat jako vládu za pomoci zákonů.⁵ Vláda za pomoci

2 Goossaert a Palmer, *The Religious Question in Modern China...*, 317.

3 Peerenboom, Randall. 2002. *China's Long March toward Rule of Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2.

4 Od 18. celostátního sjezdu KS Číny se pojem „právní stát“ (*fazhi* 法治) pojí s dalšími pojmy, které údajně reprezentují hlavní hodnoty socialismu v Číně: prosperita (*fuqiang* 富强), demokracie (*minzhu* 民主), kultivovanost (*wenming* 文明), harmonie (*hexie* 和谐), svoboda (*ziyou* 自由), rovnost (*pingdeng* 平等), spravedlnost (*gongzheng* 公正), vlastenectví (*aiguo* 爱国), pracovitost (*jingye* 敬业), upřímnost (*chengxin* 诚信) a přátelskost (*youshan* 友善). Tyto pojmy se používají v oficiální státní propagandě a jsou prosazovány ve školách a zobrazovány na řadě veřejných míst.

5 Viz. napr. Sheehy, Benedict. 2006. *Fundamentally Conflicting Views of the Rule of Law in China*

zákonů označuje situaci, kdy stát drží „otěže“ a využívá zákony jako nástroj k dosažení svých vlastních cílů. Jednou z charakteristik vlády za pomoci zákonů je vytváření obecných a abstraktních zákonů, které pomáhají vykonávat cíle státu a neobsahují žádnou právní úpravu pro uplatňování omezování moci státu.⁶

Ačkoli řada badatelů nadále trvá na tom, že v ČLR stále převládá vláda za pomoci zákonů,⁷ jiní jsou optimističtější, protože věří, že právní stát v konečném důsledku přinese větší otevřenost, svobodu a harmonii.⁸ Tony Lambert, bývalý britský diplomat v Číně, zdůraznil, že současná ideologie KS Číny, založená na myšlenkách Marxe, Lenina a Mao Ce-tunga, je klíčem ke vztahu KS Číny k náboženství, a že by se proto měl za základní stanovisko KS Číny ve všech jejích jednáních s náboženskými skupinami v Číně považovat ateistický materialismus vycházející ze socialismu.⁹ Na druhou stranu Pitman Potter je přesvědčen, že touha uplatňovat kontrolu nad náboženstvím je důsledkem historických zkušeností Číny. K režimu se v minulosti stavěla kriticky různá náboženství a náboženské skupiny, a z toho důvodu je regulace náboženství v Číně spíš záležitostí legitimity a autority než ideologie. Ale i tak upozorňuje, že Čína by měla být tlačena k tomu, aby se řídila mezinárodními normami v oblasti lidských práv, protože je nyní součástí globalizovaného světa a přední světovou ekonomikou.¹⁰

5.2 Historický přehled politických vyhlášení o regulaci náboženského života v ČLR

Před úmrtím Mao Ce-tunga a ukončením Kulturní revoluce neexistovaly žádné právní úpravy náboženského života v Číně. Dokonce až do roku 2005 neexistovala

and the West & (and) Implications for Commercial Dispute. *Northwest Journal of International Law and Business* 26, 225–266; nebo Slobodník, Martin. 2007. *Mao a Buddha: Náboženská politika voči tibetskému buddhizmu v Číně*. Bratislava: Chronos.

6 Pro více informací o tom, jak se uplatňuje vláda pomocí zákona v ČLR, doporučujeme Castellucci, Ignazio. 2007. Rule of Law with Chinese Characteristics. *Annual Survey of International & Comparative Law* 13, 35–92.

7 Homer, Lauren. 2010. Registration of Chinese Protestant House Churches Under China's 2005 Regulation on Religious Affairs: Resolving the Implementation Impasse. *Journal of Church and State* 52, 50–73; Chen, George G. 2017. Le Droit, C'est Mo: Xi Jinping's New Rule-By-Law Approach. *Oxford Human Rights Hub* [on-line]. [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: <<http://ohrh.law.ox.ac.uk/le-droit-cest-moi-xi-jinpings-new-rule-by-law-approach/>>.

8 Například Kuo Cheng-tian uvádí optimistickou, ale poněkud nereálnou vizi otevřenosti, svobody vyznání a harmonie v čínské společnosti. Viz Kuo, Cheng-tian. 2011. Chinese Religious Reform. *Asian Survey* 51, 1042–1064.

9 Lambert, Tony. 2001. The Present Religious Policy of the Chinese Communist Party. *Religion, State & Society* 29, 121–129.

10 Potter, Pitman B. 2003. Belief in Control: Regulation of Religion in China. *The China Quarterly* 174, 317–337.

žádná legislativa na toto téma. Před tímto rokem náboženský život v ČLR upravovala jedině politická vyhlášení.

5.2.1 Dokument č. 19

V roce 1979 vydalo Oddělení jednotné fronty zprávu, v níž deklarovalo nutnost tolerantnějšího a mírnějšího přístupu k řešení náboženské otázky v ČLR. Zpráva odmítla pronásledování předcházejících let a náboženství rehabilitovala. Signalizovalo to změnu politického kurzu nejen v oblasti náboženství. Ta se plně projevila v revidované Ústavě ČLR z roku 1982, která oficiálně povolovala náboženství v socialistické Číně.¹¹ V témže roce vydal Ústřední výbor KS Číny rozsáhlejší politický dokument známý jako *Dokument č. 19*. Celý název dokumentu, který řešil výlučně otázku náboženství, je *O základní politice a principiálních stanoviscích v otázkách náboženství v socialistickém období Číny* (*Guanyu wo guo shehuizhuyi shiqi zongjiao wenti de jiben guandian he jiben zhengce* 关于我国社会主义时期宗教问题的基本观点和基本政策). V následujícím roce vyšel v deníku *Rudý praporek* (*Hongqi* 红旗) revidovaný návrh dokumentu ke zveřejnění.¹²

Tento dokument uznával pokračující existenci náboženství v Číně a odmítal útlak náboženských skupin a diskriminaci na základě náboženského vyznání. Bezprostředně po Kulturní revoluci dokument proto znovu potvrdil ústavní svobodu náboženského vyznání v Číně. Jak uzavřel Thomas David DuBois, tato norma byla klíčovým okamžikem pro rehabilitaci náboženství v postmaoistickém období.¹³

Hlavním heslem *Dokumentu č. 19* byla úcta a ochrana pro náboženské skupiny v Číně a to, aby se z této úcty a ochrany stal právní požadavek. Stále v něm však přetrvávala marxistická charakteristika náboženství a předpoklad postupného vymizení náboženství ze socialistické Číny:

Náboženství je historický fenomén, který se týká konkrétního období vývoje lidské společnosti, má vlastní cyklus zrodu, rozvoje a zániku...

V socialistické společnosti po likvidaci vykořisťovatelského systému a vykořisťovatelské třídy třídní kořeny existence náboženství už téměř zanikly. Nicméně, jelikož vývoj lidské

11 Slobodník, *Mao a Buddha...*, 99–101.

12 Morrison, Peter. 2001. Religious Policy in China and its Implementation in the Light of Document No. 19. *Religion, State and Society* 29(2), 244–255; tady 245.

13 DuBois, Thomas D. 2017. China's Religion Law and the Perils of Counting Consciousness. In Franceschini, Ivan; Lin, Kevin a Loubere, Nicholas (eds.). *Disturbances in Heaven*. Acton: Australia National University Press, 92–97; tady 95.

5 Náboženská politika a její vliv na katolickou církev

ho vědomí zaostává za společenskou realitou, staré myšlení a zvyky, jež jsou dědictvím staré společnosti, nelze v krátkém období úplně odstranit.¹⁴

Navzdory proklamaci, že náboženství dočasně může v čínské společnosti přetrvávat a každý občan ČLR má svobodu vyznávat náboženství a také svobodu nevyznávat náboženství, potvrdila KS Číny své ateistické stanovisko prohlášením, že náboženství nesmí zasahovat do politiky a žádný člen strany nesmí být věřící.¹⁵ *Dokument č. 19* uznává, že někteří občané mohou být věřící, ale podle KS Číny to nesmí platit pro členy strany a vedoucí okresní pracovníky. KS Číny požadovala od svých členů, aby věřili pouze v komunismus a socialismus. Stanovisko strany v této záležitosti bylo pevné: členové strany nesmějí patřit k žádné náboženské skupině, protože politické a církevní instituce musí být navzájem oddělené.¹⁶

I když text *Dokumentu č. 19* oficiálně hlásal ochranu pro náboženské skupiny v Číně, skutečný postoj komunistické strany se od její původní marxistické perspektivy změnil jen nepatrně. KS Číny opakovaně prohlašovala, že náboženství nesmí být vlivnou součástí společnosti a víra nakonec sama vymizí. Strana toužila po společnosti, která by byla konečně ateistická. *Dokument č. 19* dále zdůrazňoval potřebu, aby všechny náboženské organizace přijaly a aktivně podporovaly socialismus (*shehuizhuyi* 社会主义) a také aby propagovaly vlastenectví (*aiguo* 爱国).¹⁷

Pro katolíky byla jedna část *Dokumentu č. 19* zvláště důležitá, a to ta, která se týkala „Mezinárodních vztahů čínských náboženství“ a zabývala se tím, jak mají náboženské skupiny spolupracovat se zahraničními subjekty – například s Vatikánem. Podle *Dokumentu č. 19* by bylo pro KS Číny nepřijatelné, aby náboženské skupiny byly loajální vůči zahraničním státům, a ne vůči ČLR:

[...] reakční náboženské skupiny v zahraničí, zvláště pak takové jako Svatý stolec [...] se ze všech sil snaží infiltrovat naši zemi. [...] Naší politikou je rozvíjet bratrské mezinárodní kontakty s celosvětovým náboženstvím, ale pevně odolávat infiltraci všech nepřátelských náboženských sil ze zahraničí.¹⁸

Díky této formulaci bylo zjevné, že katolíci z podzemní církve napojení na Vatikán byli vnímáni státem jako nevlastenečtí zrádci.

Dokument č. 19 je velice důležitý, protože se jedná o vůbec první politický dokument výlučně zaměřený na správu náboženských skupin v ČLR. Navíc jasně

14 Překlad ve Slobodník, *Mao a Buddha...*, 102–103.

15 *Dokument č. 19*; anglický překlad v Britsch, *The Current Legal Status...*, 369–383.

16 Zhu, Guobin. 2010. Prosecuting 'Evil Cults': A Critical Examination of Law Regarding Freedom of Religious Belief in Mainland China. *Human Rights Quarterly* 32, 471–501: tedy 483.

17 *Ibid.*, 246.

18 Překlad v Britsch, *The Current Legal Status...*, 380.

formuluje myšlenku, že náboženství má potenciálně možnost ohrozit stabilitu státu;¹⁹ a dokonce i dnes se stanoviska z roku 1982 prolínají do legislativního rámce o náboženství. Lanier Britsch shrnul základní postoj *Dokumentu č. 19* velice výstižně:

1. Myšlenky marxismu-leninismu a Mao Ce-tunga tvoří oficiální teoretický a filozofický základ pro postoje, politiky a zákony v oblasti náboženství v ČLR.
2. Podle komunistického přesvědčení se očekává, že náboženství a náboženské aktivity časem zaniknou.
3. K uspíšení přirozeného procesu úpadku a konečného zániku náboženství se nemá používat síla ani nátlak.
4. Náboženské organizace a věřící se mají přesvědčovat k zapojení do jednotné fronty, aby vznikl silný socialistický stát a ekonomika.
5. Náboženství je politická záležitost a mělo by být organizováno a řízeno Komunistickou stranou Číny a státem. Členové strany nesmí být věřícími. Podle politiky musí být ateisty.²⁰

5.2.2 Dokument č. 6

V roce 1991, téměř deset let po vydání *Dokumentu č. 19*, čínská vláda představila nový politický dokument, takzvaný *Dokument č. 6*, nazvaný *O některých problémech týkajících se dalšího zlepšování práce v oblasti náboženství* (*Guanyu jinyibu zuohao zongjiao gongzuo ruogan wenti de tongzhi* 关于进一步做好宗教工作若干问题的通知).²¹ Jednalo se o interní text, který vycházel ze závěru celostátní konference o činnosti v oblasti náboženství, která se konala rok předtím v Pekingu. Po událostech z léta 1989 vrchní představitelé KS Číny na konferenci opakovaně zdůraznili hrozbu zneužití náboženství pro zahraniční infiltraci a nutnost zabránit zneužití náboženství jako nástroje pro politický převrat v Číně.²² *Dokument č. 6* nebyl určený široké veřejnosti.²³ Někteří badatelé ho však později publikovali. Opětovně potvrzoval principy *Dokumentu č. 19*, vyzýval k dohledu nad náboženskými aktivitami na provinční

19 Slobodník, *Mao a Buddha...*, 104.

20 Britsch, *The Current Legal Status...*, 361.

21 *Dokument č. 6*, překlad v Britsch, *The Current Legal Status...*, 384–391.

22 Slobodník, *Mao a Buddha...*, 119.

23 Cox, *Freedom of Religion...*, 374.

5 Náboženská politika a její vliv na katolickou církev

úrovni a definoval působnost různých orgánů.²⁴ Kladel ještě větší důraz na potřebu kontroly nad náboženskými skupinami s cílem posílit společenskou stabilitu kvůli pocitu národní jednoty mezi věřícími a nevěřícími a kvůli zákazu

zločinných existencí, které využívají náboženství a náboženské aktivity k vyvolávání potíží, porušování zákonů a páchání trestné činnosti.²⁵

Novinkou tohoto dokumentu byl požadavek registrace všech míst pro konání náboženských aktivit. Pouze registrovaná místa mohla být považována za legální lokality pro „normální náboženské aktivity“, a získat tak ochranu od čínské vlády. *Dokument č. 6* uváděl, že místní oddělení veřejné bezpečnosti mají právo přímo zasáhnout proti jednotlivcům nebo organizacím, kteří zneužívají náboženský vliv k podněcování sociálních nepokojů a opozice vůči vedoucí úloze KS Číny. Pokud například čínská katolická církev chtěla postavit nový chrám, měla povinnost požádat o schválení vládu nad okresní úrovní. Jinak šlo o nezákonné jednání. V registraci byl problém zejména pro podzemní církve, která odmítla přejít pod přímou kontrolu KS Číny. Policie mohla členy podzemní církve oficiálně stíhat.

Ve stejném roce byla navíc publikována směrnice s názvem *Zcela zničit organizaci podzemních náboženských sil*. Tento dokument, který je dodnes v platnosti, se vypořádává s podzemní katolickou církví. Po jeho prosazení byla zahájena nová vlna dohledu a perzekuce podzemní církve.²⁶

5.2.3 Dokument č. 144 a č. 145

V lednu 1994 zavedla Státní rada další předpisy: *Nářízení o řízení náboženských aktivit cizinců na území Číny (Dokument č. 144)* a *Vyhlášku Státní rady Čínské lidové republiky č. 145 o řízení míst pro náboženské účely (Dokument č. 145)*. *Dokument č. 144* reguloval zahraniční orgány a organizace spojené s náboženskými skupinami v Číně. U katolíků povoloval zvaní zahraničních učitelů a misionářů – ale pouze v případě, že je pozvalo a řídilo přímo VSČK. *Dokument č. 144* dále přísně zakazoval jakékoli zahraniční osobě nebo organizaci – včetně Vatikánu – jmenovat duchovní v Číně. Rovněž zakazoval cizincům provádět misijní činnost mezi čínskými občany a šířit zahraniční náboženské materiály. Oproti tomu *Dokument č. 145* se týkal místních záležitostí, jako je registrace míst bohoslužeb. Všechny kostely musely na jeho základě projít úředním registračním procesem.²⁷ Všichni katolíci v Číně

24 Palmer, *China's Religious Danwei...*, 23.

25 *Dokument č. 6*, překlad v Britsch, *The Current Legal Status...*, 387.

26 Ticozzi, *The Development of the Underground Church...*, 35.

27 Leung, *China's Religious Freedom...*, 909.

se měli sjednotit pod VSČK jako státní organizací, přičemž tento nový politický dokument také uváděl, jaké tresty čekají ty, kdo příkazy poruší. Podle *Dokumentu č. 145* se tresty pohybovaly od počátečního varování až po zrušení (fyzické zničení nebo uzavření) míst pro náboženské úkony. Stanovisko *Dokumentu č. 145* bylo znovu potvrzeno v roce 1999, kdy KS Číny vydala *Dokument č. 26 – Návrh na posílení činnosti římskokatolické církve v rámci nových současných změn*. Opět prosazoval potřebu eliminovat podzemní církve.²⁸

5.3 Legislativní dokumenty pro oblast náboženství

5.3.1 Ústava

Primárním právním dokumentem pro oblast náboženství v ČLR je čínská ústava. Současná verze ústavy byla přijata v prosinci 1982, od té doby prošla několika revizemi.²⁹ Článek 36 ústavy reguluje náboženskou víru a potvrzuje svobodu vyznání:

Občané ČLR mají svobodu náboženského vyznání. Žádná státní instituce, společenská organizace nebo jednotlivec nesmí nutit jiného občana věřit nebo nevěřit v náboženství ani nesmí diskriminovat občany, kteří jsou věřící, nebo kteří jsou nevěřící.

Stát ochraňuje legitimní [normální/běžné] náboženské aktivity. Nikdo nesmí použít náboženství k aktivitám, které ruší společenský řád, škodí zdraví občanů, nebo kladou překážky národnímu vzdělávání.

Církevní instituce a náboženské záležitosti nepodléhají žádné cizí nadvládě.³⁰

Podle ústavy zaručuje čínská vláda svým obyvatelům náboženskou svobodu vyznání v rámci všech „normálních náboženských aktivit“ (*zhengchang de zongjiao huodong* 正常的宗教活动). Tato formulace však vyvolala u řady akademiků otázku, co se tím vlastně myslí.³¹ Problém je v tom, že „normální“ (*zhengchang* 正常) není v ústavě ani dalších zákonech a právních dokumentech nijak definováno, a proto zůstává nejasné. Zamýšleným významem by mohly být „legální náboženské aktivity“, ale bez definice by se mohl tento pojem používat v různých situacích různě. Jinými slovy, v některé situaci by mohla jedna náboženská skupina získat autorizovaný sta-

28 Ticozzi, *The Development of the Underground Church...*, 36.

29 Ústava byla revidována v letech 1988, 1993, 1999, 2004 a 2018.

30 Ústava Čínské lidové republiky.

31 KS Číny oficiálně zaručila svobodu vyznání již v roce 1949, kdy strana schválila *Společný program* (*Gongtong gangling* 共同纲领), který sloužil jako prozatímní ústava. První ústava podepsaná v roce 1954 sledovala stejný postoj k náboženství. Článek 36 je totožný s verzí z roku 1954.

tus a stát se „normální“, zatímco jiné skupiny, nepovolené vládou, by byly vnímány jako nelegální, byly by postaveny mimo zákon a považovány za „nenormální“. Status jakékoli dané skupiny není dále trvalý nebo statický, ale může se měnit v čase, dokonce do té míry, že kdysi povolená skupina nebo aktivita bude označena za tzv. „nebezpečnou sektu“ (*xiejiao* 邪教).³² Vlastenecké sdružení čínských katolíků dnes patří na seznam skupin vykonávajících „normální“ náboženské aktivity. To ale neznamená, že mnohé aktivity této skupiny nejsou opakovaně zkoumány stranou a dotazovány ohledně legitimacy. Také to nijak nezaručuje dodržování náboženských svobod pro členy sdružení v tom smyslu, jak je chápe západní demokratická společnost. Naopak, i mnoho představitelů povolené katolické církve je v Číně pod nátlakem, v domácím vězení, nebo jsou dokonce pronásledováni.

Z aktuální formulace jsou jasné dva zásadní body, a sice, že právní ochranu získají pouze ty aktivity, které nepředstavují hrozbu pro vedoucí úlohu KS Číny, a že žádná náboženská skupina v Číně nesmí být pod vlivem zahraničního subjektu. To zahrnuje také vazby mezi čínskou katolickou církví a Vatikánem. I když je oficiálně od roku 2018 VSČK opětovně spojeno s Vatikánem, primární loajalita katolíků má být vůči KS Číny, ne vůči zahraničnímu státu. Velmi úzké vazby na Vatikán mohou znamenat obvinění ze spolčení se zahraničními imperialistickými silami.

5.3.2 Nařízení o věcech náboženských

V roce 2004 vydala Státní rada ČLR nový dokument nazvaný *Nařízení o věcech náboženských* (*Zongjiao shiwu tiaoli* 宗教事务条例).³³ Tento právní dokument, který reguluje náboženská společenství, vstoupil v platnost k 1. březnu 2005; brzy poté vznikla řada provinčních nařízení.³⁴ Podle některých akademiků toto nové *Nařízení* signalizovalo „posun v paradigmatu“ v náboženské politice KS Číny. Tento postřeh má opodstatnění, protože dokument kladl důraz na nutnost regulovat náboženské skupiny v souladu s administrativní transparentností a jednoznačnými právními předpisy a zákony.³⁵ Dokument byl také mnohem delší než všechna předchozí vydaná politická vyhlášení k dané problematice a obsahoval podrobnější instrukce. Jak poznamenal James Tong, pozice čínské vlády v otázce řízení náboženství se posunula „od systémových politik k vládě zákona.“³⁶

32 Zhu, Prosecuting ‘Evil Cults’..., 491–492.

33 Vláda Čínské lidové republiky. 2004. *Zongjiao shiwu tiaoli* 宗教事务条例 [Nařízení o věcech náboženských]. *Gov.cn* [on-line]. [cit. 2019-05-17]. Dostupné z: <http://www.gov.cn/gongbao/content/2005/content_63293.htm>..

34 Tong, James W. 2010. The New Religious Policy in China: Catching up with Systemic Reforms. *Asian Survey* 50, 859–887: tady 862.

35 *Ibid.*, 859.

36 Tong, The New Religious Policy in China..., 883.

Všechny předpisy se nyní více zaměřovaly na dodržování přesných právních postupů, zatímco předchozí dokumenty byly mnohem nejasnější. *Nařízení o věcech náboženských* z roku 2005 obsahovalo méně nesrovnalostí v pokynech týkajících se registrace a legalizace náboženských aktivit.³⁷ Například články 12–15 obsahovaly podrobné pokyny pro žadatele usilující o získání licence k organizování hromadných náboženských aktivit; součástí byl i dlouhý seznam byrokratických postupů.

Spolu se sociálně-ekonomickými a politickými reformami se čínská vláda snažila začlenit do nového právního systému náboženskou politiku. Podle této nové politiky by měly církevní organizace získat větší institucionální autonomii a suverenitu nad svými vnitřními záležitostmi. Náboženská vlastenecká sdružení by mohla vést své vlastní náboženské vzdělávací školy, přijímat učitele do seminářů, certifikovat církevní personál a vlastnit a používat nemovitosti vyhrazené náboženské skupině. *Nařízení* nabídlo podrobnější správní a právní systém pro správu náboženských skupin a aktivit. To však neznamená konec všem nejasnostem.³⁸ Například *Nařízení* z roku 2005 stále zaručovalo vládní ochranu „normálních náboženských aktivit“ bez dalšího vysvětlení, o jaké aktivity se přesně jedná.

Další změna spočívala v tom, že náboženské skupiny se dostaly pod stejnou správu jako sociální skupiny a organizace a požadovalo se od nich, aby se řídily stejnými postupy registrace a právními povinnostmi jako občanské skupiny a společenské korporace.³⁹ Aby získaly právní status, musely se všechny dříve neregistrované náboženské skupiny

zaregistrovat u vlády, aby se staly legálními, pokud měly pevně dané místo pro náboženská setkání, pravidelný počet účastníků a určenou skupinu představitelů.⁴⁰

Řada protestantských „domácích“ církví doufala, že se na základě nových předpisů konečně legalizují.⁴¹ Ačkoli vláda oficiálně nabídla neuznávaným náboženským skupinám možnost zažádat si o registraci, každá skupina, která neprošla registračním postupem, byla zakázána jako neautorizovaná a její členové byli pronásledováni. Pouze velmi malé procento náboženských skupin úspěšně prošlo přísnými a často nejasnými registračními postupy.⁴² Protože většina náboženských skupin

37 Homer, *Registration of Chinese Protestant House Churches...*, 56.

38 Tong, *The New Religious Policy in China...*, 859–865.

39 *Ibid.*, 866.

40 Yang, *From Cooperation to Resistance...*, 86.

41 Homer, *Registration of Chinese Protestant House Churches...*, 50.

42 Tong, *The New Religious Policy in China...*, 884; Homer, *Registration of Chinese Protestant House Churches...*, 50.

nezískala registraci, mnohé se následně rozhodly, že se o to ani nebudou pokoušet.⁴³

Po roce 2005 však náboženská sdružení skutečně požívala větší právní ochrany, protože měla

pravomoc podávat správní odvolání proti byrokratickým rozhodnutím, napadat správní akty u soudu a soudně vymáhat náhradu škody za nezákonná nebo nedbalostní vládní opatření.⁴⁴

To znamenalo, že nové právní předpisy zavedly standardizovanější správní systém pro kontrolu náboženství v Číně, který dokonce umožňoval ochranu oficiálně registrovaných náboženských skupin před zneužíváním moci státními činiteli. Současně však *Nariženi* poskytovalo větší pravomoc při omezování nežádoucích náboženských aktivit.

Jednou důležitou změnou v *Nariženi* z roku 2005 bylo to, že poprvé neobsahovalo žádný výslovný požadavek, aby církevní organizace podporovaly socialismus. Před rokem 2005 ústřední vláda opakovaně zdůrazňovala potřebu, aby se náboženství v Číně přizpůsobila socialismu a aktivně podporovala vládu KS Číny. Nové *Nariženi* však žádný požadavek na přizpůsobení náboženských doktrín socialistickému paradigmatu státu neobsahovalo. Dále dokument neprosazoval ateismus ani nenaznačoval, že politicky považuje KS Číny náboženství za jev, který z čínské společnosti nakonec vymizí.

Dokument ale i tak navazoval na předchozí postoj KS Číny a trval na vládní kontrole nad mezinárodními vztahy u pěti schválených náboženství: povoloval jenom „přátelské vztahy“ a spolupráci mezi čínskými náboženskými komunitami a náboženskými organizacemi v zahraničí. Místní kněží a náboženští specialisté mohli jet za teologickým vzděláváním do zahraničí a zahraniční náboženský personál mohl navštívit církevní zařízení v Číně a přednášet tam – pokud získal úřední povolení. V praxi to znamenalo, že řada studentů z katolických kolejí zaměřila na studia do teologických institucí mimo Čínu. Před těmito novými povoleními, tedy od roku 1994, řada teologických kolejí vysílala své studenty do zahraničí tajně, tedy de facto nelegálně. Vláda nyní také oficiálně povolovala domácím náboženským skupinám přijímat dary od jednotlivců nebo organizací v zahraničí.⁴⁵ Všechny tyto změny signalizovaly novou fázi ve vztazích státu a církve a větší autonomii pro církevní instituce.

43 Zhuo, Xiping. 2014. Relationship between Religion and State in the People's Republic of China. *Religions & Christianity in Today's China* 4(1), 16–24: tady 22.

44 Tong, *The New Religious Policy in China...*, 866.

45 *Ibid.*, 862–864.

5.3.3 Novelizace Nařízení o věcech náboženských z roku 2018

Více než deset let po vydání *Nařízení o věcech náboženských* představila Státní rada ČLR novelizovaný a revidovaný návrh *Nařízení*. Vláda uvedla záměr aktualizovat *Nařízení* už v roce 2016, kdy Úřad pro legislativní záležitosti publikoval na svých webových stránkách první návrh změn, aby si nové předpisy mohla prostudovat široká veřejnost a vznést námítky. Přezkumný proces byl otevřený měsíc: čínské církevní organizace a členové on-line komunity mohli předkládat doporučení od 7. září do 7. října 2016.⁴⁶ Konečný návrh byl podepsán o rok později, v září 2017. Finální verzi *Nařízení* podepsal premiér Li Keqiang 李克强 (*1955) a Státní rada pro legislativní záležitosti. Novela *Nařízení* vstoupila v platnost 1. února 2018.

Revidovaný právní řád přidal k *Nařízení* dvě kapitoly a několik článků, takže se jejich velikost zvětšila ze 7 kapitol a 48 článků na 9 kapitol a 77 článků. Řada změn zahrnovala bližší monitorování on-line kázání a církevních škol a vzdělávání a získávání finančních prostředků pro náboženské skupiny. Také se zavedly změny právního stavu církevních institucí a míst pro náboženské aktivity, které znovu potvrdily předchozí postoj KS Číny k náboženství. Jsme přesvědčeni, že nejdůležitějšími změnami novelizace jsou:

- (1) posun v základním postoji KS Číny zpět ke dnům *Dokumentu č. 19* opětovným vložením požadavku aktivní propagace a podpory socialismu;
- (2) nová role místních vládních institucí při kontrole náboženských aktivit;
- (3) důslednější kontrola církevních škol a změny místního řízení těchto institucí;
- (4) nová omezení šíření informací, tištěných a hlavně digitálních;
- (5) větší dohled nad církevními financemi a investicemi a omezení darů náboženským skupinám.

5.4 Současný postoj KS Číny k náboženství

Nově zavedená novela *Nařízení* znovu potvrzuje postoj čínské vlády k náboženství – postoj, který je zakotven v ústavě:

Žádná organizace ani jednotlivec nesmí nutit občany, aby vyznávali nebo nevyznávali náboženství...

⁴⁶ Tento proces nebyl nijak překvapivý. Při své legitimizaci právního státu čínská vláda často vybízí běžné občany, aby uplatnili své právo a prostřednictvím internetu připomínkovali zákony a předpisy. Oficiálně by tato politika měla posilovat schopnost čínských občanů účastnit se politických procesů, formovat jejich politické názory a uvědomělost, a dokonce upevňovat moc čínské občanské společnosti. Neměli bychom však zároveň zapomínat, že KS Číny se snaží zachovat autoritu a kontrolu ve svých rukou, a to mimo jiné také prostřednictvím tvrdé cenzury. Více o tomto procesu viz Huang, Xuanyu. 2012. Re-Legalization or De-Legalization? Netizens' Participation in Criminal Justice Practices in China. *The British Journal of Criminology* 52(4), 724–743.

5 Náboženská politika a její vliv na katolickou církev

Stát chrání normální náboženské aktivity...⁴⁷

Nové *Narřízení* používá téměř totožné formulace jako článek 36 čínské ústavy. Znovu potvrzuje, že ČLR prosazuje svobodu vyznání. Ovšem pojem „normální náboženské aktivity“ stále postrádá příslušný popis toho, jaké by tyto aktivity mohly být. Současně zdůrazňuje nutnost, aby náboženství řádně dodržovala zákony. V tomto smyslu platí, že pouze pokud vláda oficiálně uzná náboženskou skupinu, je tato skupina považována za povolenou a označena za „normální“. Oproti tomu, pokud náboženská skupina nezíská oficiální uznání a není zaregistrována, není „normální“ náboženskou skupinou, ale místo toho zakázanou a nelegální. A dále, „normální“ náboženství nesmí ohrožovat veřejný pořádek ani stabilitu a jednotu ČLR. Náboženství je tedy stále vnímáno jako možná hrozba pro stabilitu státu.

Jednou významnou změnou je návrat k požadavku, aby všechny náboženské skupiny přijaly principy socialismu:

Stát... aktivně vede náboženství k tomu, aby se přizpůsobila socialistické společnosti...
Církevní instituce, církevní školy, místa náboženských aktivit a věřící se musí řídit hlavními hodnotami socialismu.⁴⁸

Tento požadavek nebyl součástí *Narřízení* z roku 2005, v němž se naopak výraz socialismus nepoužíval – a mnozí to tehdy vnímali pozitivně. Po vydání *Narřízení* v roce 2005 řada akademiků vyjádřila optimismus nad skutečností, že neobsahuje zmínku o požadavku řídit se socialismem a respektovat vedoucí úlohu KS Číny. James W. Tong například dokonce označil předchozí *Narřízení* za „řadu osvícených náboženských zásad.“⁴⁹

Novelizaci z roku 2017/2018 ale nikdo v takto pozitivním světle nevidí. Naopak. Domácí věřící i pozorovatelé ze zahraničí se obávají dalšího vývoje náboženské situace v ČLR.

Nový požadavek vlády však není nijak překvapivý. Požadavek, aby se náboženské skupiny „přizpůsobily“ socialismu, byl součástí předchozích právních dokumentů v oblasti náboženství a nové *Narřízení* pouze ukazuje na návrat k oficiální státní ideologii. V posledních letech prosazovala KS Číny svoji teorii, že se náboženství musí „řídit socialismem s čínskými rysy (*zhongguo tese shehui zhuyi zongjiao lilun* 中国特色社会主义宗教理论).“⁵⁰

47 Vláda Čínské lidové republiky. 2017. Zongjiao shiwu tiaoli 宗教事务条例 [Narřízení o věcech náboženských]. *Gov.cn* [on-line]. [cit. 2019-05-17]. Dostupné z: <http://www.gov.cn/zhengce/content/2017-09/07/content_5223282.htm>.

48 Článek 4, *Narřízení o věcech náboženských*...

49 Tong, *The New Religious Policy in China*..., 862.

50 Batke, *PRC Religious Policy*..., 5.

Jedním z projevů této politické sinizace jsou povinné vlastenecké semináře v církevních školách.⁵¹ Podle tohoto programu se již před novelizací *Nariženi* snažila povolená katolická církev vykládat své učení jako učení, které slouží socialismu prosazováním mravnosti a jednotné a harmonické čínské společnosti.⁵²

Zdá se, že cílem KS Číny je sloučit náboženství se státní ideologií socialismu – protože podle nového *Nariženi o věcech náboženských* musí všechna náboženství v ČLR v praxi uplatňovat „základní socialistické hodnoty“ (*shehui zhuyi hexin jiazhi-guan* 社会主义核心价值观).

Od roku 2015 začala KS Číny s prezidentem Xi Jinpingem šířit novou politiku v oblasti náboženství – *Zongjiao zhongguohua* 宗教中国化 – politickou sinizaci náboženství – jako součást politické vize nové čínské společnosti:

Musíme rozvíjet sinizaci náboženství, [...] musíme dál kráčet po cestě socialismu s čínskými rysy; aktivně uplatňovat základní hodnoty socialismu, propagovat čínskou kulturu, snažit se spojit dohromady náboženská učení a čínskou kulturu.⁵³

Tato politika byla poprvé zmíněna během výroční náboženské konference v roce 2016 a opakována ještě naléhavěji od 19. sjezdu KS Číny v říjnu 2017. Nové *Nariženi* bylo zavedeno od roku 2018 a přineslo posílení kontroly nad náboženstvím ruku v ruce s politikou politické sinizace (*zhongguohua* 中国化). Aktualizace legislativy v oblasti náboženství v Číně mnoha způsoby poukazuje na dlouhodobý strach KS Číny ze separatismu, vlivu zahraničních subjektů a možného ohrožení komunistické strany. Je důležité si uvědomit, že pojem *zhongguohua* má v tomto kontextu politické podtexty týkající se dodržování diktátu strany. Neznamená pouze prosazování lokalizovanější verze náboženství. Naopak naznačuje, že všichni by se měli podřizovat vedení a oficiální rétorice čínského režimu. Jak zdůraznil sinolog Richard Madsen, někteří Číňané tvrdí, že termín *zhongguohua* je zaměnitelný s výrazem *tinghua* 听话 – udělat, co se člověku řekne.⁵⁴ Politická sinizace se tak stává součástí vztahů mezi církví a státem, podle nichž církve musí reagovat na oficiální žádost státu o lokalizaci víry, a navíc se dokonale podřídít státu a straně. Toto pravidlo odpovídá hypotéze, s níž přišel Cao Nanlai: KS Číny prosazuje model *zhengzhu jiaocong* 政主教從 – „stát vede, náboženství následuje“.⁵⁵ V souladu s tím KS Číny požaduje od katolíků, aby byli v prvé řadě vlasteneckými občany věrnými

51 Katolická a protestantská sdružení připojila ke svému názvu „vlastenecké“ (*aiguo* 爱国), aby více vyjádřila svoji oddanost a věrnost režimu.

52 Palmer, *China's Religious Danwei...*, 23–26.

53 Xi, Jinping. 2016. *Quanmian tigao xin kingshi xia zongjiao gongzuo shuiping* 全面提高新形势下宗教工作水平 [Komplexně zlepšit úroveň náboženské práce podle nové situace]. *Xinhuanet* [on-line]. [cit. 2021-09-07]. Dostupné z: <http://www.xinhuanet.com/politics/2016-04/23/c_1118716540.htm>.

54 Madsen, *Religious Policy in China...*, 27.

55 Cao, *Chinese Religions on the Edge...*, 3.

5 Náboženská politika a její vliv na katolickou církev

vlasti a až poté oddaní svému Bohu (*aiguo aijiao*, 爱国爱教). Jak jsme již zmiňovali, někteří badatelé přímo spojují tento apel na vlastenectví s nevyslovenou žádostí o podporu Komunistické strany Číny (*aidang* 爱党). To je zjevné z výpovědi představitelů protestantského semináře:

Milovat vlast znamená milovat všechno ve vlasti, včetně [politického] systému. [...] Proto milovat vlast znamená, že bychom měli milovat a chránit a podporovat vládu.⁵⁶

Křesťané by proto měli v první řadě poslouchat komunistickou stranu a teprve později dodržovat požadavky svého křesťanského učení a doktríny.⁵⁷ Zdá se, že KS Číny nepožaduje nic jiného než naprostou kontrolu nad všemi církevními institucemi na území Číny. V souladu s touto politikou musí katolíci v Číně nejprve dodržovat pokyny komunistické strany a až potom Vatikánu. U některých katolíků – a to i v otevřené církvi – je však tato věrnost opačná. Cítí potřebu být především oddaní církvi a teprve na druhém místě komunistické straně. Jak to vyjádřil jeden z čínských katolických kněží působící v kostele provozovaném VSČK:

Teprve poté, co se pokloníme osobitosti církve, můžeme být skutečně vlastenečtí a poslouchat stát.⁵⁸

Navíc tuto politiku zpochybnilo několik kritických hlasů v církvi v Číně i v zahraničí.⁵⁹ Je sporné, zda katolická církev se svými mezinárodními vazbami dokáže vůbec přežít pod takovým tvrdým politickým tlakem. V souladu s úsilím o upevnění kontroly nad všemi stránkami náboženského života v Číně byla v roce 2018 začleněna Státní rada spravující nestranické skupiny do Oddělení jednotné fronty, což dále posílilo dohled komunistické strany nad všemi věřícími občany.⁶⁰

5.4.1 Větší kontrola místních orgánů

Důležitou součástí současné politiky KS Číny vůči náboženství je úzká spolupráce mezi ústřední vládou v Pekingu a orgány místní úrovně.⁶¹ Jedná se o celkovou politiku KS Číny při snaze o posílení místní kontroly.

56 Jak zaznamenal Vala ve Vala, *Protestant Reaction to the Nationalism Agenda...*, 64.

57 Leung a Wang, *Sino-Vatican Negotiations...*, 447.

58 Rozhovor s katolickým knězem, květen 2018.

59 Zen, *For Love of My People...*

60 Madsen, *Religious Policy in China...*, 25.

61 Batke, *PRC Religious Policy...*, 3–4.

Předchozí *Nařízení* částečně převedlo správu z vlády na náboženská sdružení, která tak získala větší autoritu a suverenitu.⁶² Nyní měla být za provádění náboženské politiky a dohled nad náboženskými skupinami zodpovědná místní a regionální vláda:

Vláda na všech úrovních by měla posilovat dozor nad náboženskými činnostmi, zavádět a zlepšovat mechanismy náboženských činností a zajistit nezbytné podmínky pro náboženské činnosti... Vláda na okresní úrovni by měla v rámci svých povinností odpovídat za vedení náboženských záležitostí. Výbory vesničanů a obyvatel by měly pomáhat vládě při řízení náboženských záležitostí podle zákonů.⁶³

To představuje posun oproti předchozímu *Nařízení*, které směřovalo alespoň k částečné autonomii náboženských skupin. Prezident Xi Jinping potvrdil odpovědnost místních orgánů, když během Pracovní konference k náboženským záležitostem v roce 2017 vysvětlil, že je důležité zahrnout tuto myšlenku do školení kádrů. KS Číny prosazuje při zavádění vnitrostátních předpisů a politik spolupráci mezi ústřední vládou v Pekingu a orgány místní úrovně.⁶⁴ Tato úprava se dá proto považovat za pokračování obecné politiky KS Číny při úsilí o posílení místní kontroly.⁶⁵ Katharina Wenzel-Tauber uvádí, že právě toto je nejvýznamnější změna *Nařízení*, protože naznačuje silnější kontrolu nad náboženstvím v Číně.⁶⁶ Také někteří další badatelé jsou kritičtí vůči tomuto směřování a poukazují na důslednější perzekuci vůdců nepovolených náboženství.⁶⁷

5.4.2 Náboženské vzdělávání a jmenování duchovních

Současná politika ČLR vůči náboženství klade důraz na kontrolu a státní správu institucí pro náboženské vzdělávání. Předchozí *Nařízení* z roku 2005 zmiňovalo zařízení pro náboženské vzdělávání (*zongjiao yuanxiao* 宗教院校) pouze čtyřikrát; nové *Nařízení* je zmiňuje pětapadesátkrát. Na školy, které poskytují náboženské vzdělávání, se nyní vztahuje stejné *Nařízení* jako na všechny církevní instituce. Celá nová kapitola je věnována řízení církevních škol: autoři revize se evidentně snažili zdůraznit problematiku náboženského vzdělávání a správy církevních škol.

62 Tong, *The New Religious Policy in China...*, 865.

63 Článek 6, *Nařízení o věcech náboženských...*

64 Batke, *PRC Religious Policy...*, 3–4.

65 Cao, *Spatial Modernity...*, 41.

66 Wenzel-Tauber, Katharina. 2016. The State Council Publishes a Draft Revision of the 'Regulations on Religious Affairs'. *Religions & Christianity in Today's China* 6, 21–24: tady 22.

67 Yang, *From Cooperation to Resistance...*, 81.

5 Náboženská politika a její vliv na katolickou církev

Nejdůležitější změnou v oblasti náboženského vzdělávání je nepochybně fakt, že církevní školy si nyní mohou zažádat o registraci jako právnické osoby (*faren* 法人).⁶⁸ Řada náboženských skupin již tuto možnost požadovala, protože umožnila církevním institucím získat právní status a ochranu.⁶⁹ Tento krok proto vítají.

Postup registrace pro zřízení církevních škol se v zásadě nezměnil⁷⁰: církevní školy lze zřídit pouze v případě, že o to národní náboženské sdružení zažádá oddělení pro náboženské záležitosti Státní rady. Nové *Narřízení* ale uvádí více podrobností než *Narřízení* předchozí. Kvůli snaze KS Číny o postup k právnímu státu (*fazhi* 法治) strana podporuje podrobnější právní předpisy, aby vytvořila dojem, že vládní nařízení, legislativa a systémové politiky jsou spravedlivé a transparentní.⁷¹ Někteří badatelé však uvádějí, že za tímto procesem se mohou skrývat postranní úmysly. Slovy Ping Xionga:

Vláda se snaží spravovat téměř každý aspekt náboženských aktivit, aby si udržela kontrolu nad církevními institucemi, osobami a aktivitami.⁷²

Nové *Narřízení* uvádí, že církevní školy mohou zřizovat pouze národní náboženská sdružení povolená státem nebo náboženské skupiny na provinční úrovni podle pokynů ústřední vlády. Žádná jiná organizace ani jednotlivec nesmí provozovat instituce pro církevní vzdělávání ani provádět náboženskou aktivitu:

Nenáboženské skupiny, nenáboženské instituce, místa pro nenáboženské aktivity nesmí provozovat náboženské vzdělávání a školení. Nesmí organizovat výjezdy občanů ze země za účelem účasti na školeních, konferencích a dalších aktivitách náboženského charakteru.⁷³

68 Článek 14, *Narřízení o věcech náboženských...* Místa vyhrazená pro náboženské aktivity si také mohou zažádat o registraci jako právnická osoba. Na rozdíl od církevních škol musí místa pro náboženské aktivity nejprve požádat o schválení místní církevní organizace. Jako právnická osoba mohou místa pro náboženské aktivity nebo náboženské vzdělávání získat více občanských práv a právních výsad. Patří k nim také schopnost žalovat nebo zpochybnit jiné právnické subjekty před soudem jako jednotná organizace. Alespoň teoreticky proto *Narřízení* zvyšuje institucionální autonomii náboženských skupin a vytváří prostor pro zpochybnění aktů v soudním řízení.

69 Wenzel-Teuber, *The State Council...*, 22.

70 Původně se k církevním školám a vzdělávání vztahovaly články 8, 9 a 10.

71 Batke, *PRC Religious Policy...*, 2; Tong, *The New Religious Policy in China...*, 883.

72 Ping, Xiong. 2013. Freedom of Religion in China Under the Current Legal Framework and Foreign Religious Bodies. *BYU Law Review* 2(2014), 605–618: tady 610.

73 Článek 41, *Narřízení o věcech náboženských...*

Někteří autoři se snažili dokázat, že nová nařízení v oblasti vzdělávání

jsou pravděpodobně zamýšlena nejméně zčásti tak, aby vyloučila jakoukoli možnost vnějšího vlivu (například papeže nebo dalajlámy) na novou generaci věřících.⁷⁴

V důsledku této přísnější kontroly a řízení církevních škol získává vláda ještě větší vliv nad církevním vzděláváním a věřícími.

Oproti všem předchozím dokumentům mají církevní školy nyní oficiálně dovoleno zaměstnávat zahraniční personál. Předchozí *Nařízení* pouze dovolovalo studentům církevních vzdělávacích institucí vyjíždět do zahraničí za účelem náboženského vzdělávání nebo cizincům studovat na církevních školách v Číně.⁷⁵ Vůbec nezmiňovalo zahraniční vyučující na církevních školách v Číně. Samozřejmě nebylo nic neobvyklého, že byli cizinci zváni, aby přednášeli na čínských církevních institucích. Řada čínských seminářů získala povolení, aby mohla přijmout učitele náboženství ze zahraničí, zejména ze Severní Ameriky a Evropy.⁷⁶ Avšak v posledních letech se mimo jiné také zpřísnují podmínky pro zahraniční učitele navštěvující Čínu nebo pro školení církevních představitelů na zahraničních institucích – aby snad nebyli ovlivněni někým jiným nežli stranou a její ideologií.

5.4.3 Šíření náboženských informací

Ačkoli oficiální církevní organizace smějí publikovat a šířit tištěný náboženský materiál a zveřejňovat informace na internetu, musí se důsledně řídit vládními nařízeními a jsou pod přísnou ústřední kontrolou. Základní pravidla pro šíření publikací s náboženským obsahem jsou stále stejná: nesmějí podporovat nepokoje ani vytvářet problémy mezi různými náboženskými skupinami a mezi věřícími a nevěřícími občany; nesmějí podporovat extremismus, separatismus ani diskriminaci; a obsah nesmí omezovat nezávislost a samosprávu náboženských skupin:

Publikace s náboženským obsahem musí být v souladu s nařízením státní správy o publikacích a nesmí obsahovat obsah, který by

- (1) narušoval harmonii mezi věřícími a nevěřícími občany;
- (2) narušoval harmonii mezi různými náboženstvími a harmonii uvnitř náboženství;
- (3) diskriminoval nebo urážel občany, kteří jsou věřící nebo nevěřící;
- (4) podporoval náboženský extremismus;

74 Batke, PRC Religious Policy..., 2.

75 Původně článek 10, Nařízení o věcech náboženských...

76 Tong, The New Religious Policy in China..., 864.

5 Náboženská politika a její vliv na katolickou církev

(5) porušoval zásadu nezávislosti a samostatné správy náboženských skupin.⁷⁷

Nové *Nariženi* však zakazuje šíření náboženských materiálů ze zahraničí bez povolení vlády:

Dovoz náboženských publikací a tiskovin překračující přiměřené množství pro osobní použití, nebo využívající jiných způsobů pro dovoz náboženských materiálů musí být v souladu s příslušnými nařízeními státu.⁷⁸

Nariženi zakazuje šíření neschválených náboženských materiálů ze zahraničí: veškeré tištěné náboženské materiály musí respektovat vládní nařízení a žádný náboženský materiál nesmí být šířen bez vládního svolení. *Nariženi* v podstatě zakazuje jakoukoli formu evangelizace prostřednictvím psaných materiálů, ačkoli to vlastně není žádná změna oproti předchozím dokumentům v rámci politiky pro oblast náboženství.

V současnosti se také klade větší důraz na využívání internetu náboženskými skupinami. Samotný výraz internet (*hulianwang* 互联网) se například v novelizaci *Nariženi* se objevuje vůbec poprvé. To odráží větší potřebu regulovat náboženský obsah na internetu v moderní éře globálních informací a komunikace.⁷⁹ Dnes pro vyhledávání informací používá internet přes 82 % čínské populace.⁸⁰ Když vláda vydala *Nariženi* z roku 2005, šíření informací prostřednictvím internetu nebylo takový problém, ale od roku 2014 došlo k výraznému nárůstu počtu uživatelů internetu a všechny informace v čínském kyberprostoru jsou přístupné 24 hodin denně.⁸¹ Internet se stal prostorem pro sdílení informací o různých akcích, dokonce i pro kritizování vlády – čemuž se komunistická vláda pochopitelně snaží zabránit. Řada lidí používá internet k organizování protestů, off-line shromáždění, ale i náboženských seminářů.⁸² Oficiální církev často využívá on-line platformy, sociální sítě a mikroblogy, aby oslovila a kontaktovala své členy. Věřící sdílejí on-line různý náboženský obsah – například informace o příští mši, sobotní škole, fotografie z náboženských výletů do jiných kostelů, videa z různých náboženských akcí nebo zprávy z Vatikánu.⁸³ Ale publikování náboženského obsahu na internetu

77 Článek 45, *Nariženi* o věcech náboženských...

78 Článek 46, *Nariženi* o věcech náboženských...

79 DuBois, *China's Religion Law...*, 95.

80 Leibold, James. 2011. Blogging Alone: China, the Internet, and the Democratic Illusion? *The Journal of Asian Studies* 70(4), 1023–1041; tady 1026.

81 Pro více informací doporučujeme Wang, Xinyuan. 2016. *Social Media in Industrial China*. London: UCL Press.

82 Li, Shubo. 2010. The On-line Public Space and Popular Ethos in China. *Media, Culture & Society* 32(1), 63–83; tady 68.

83 Rozhovor s katolickou řeholnicí, květen 2018.

bez vládního souhlasu může vést k trestu pro odpovědnou církevní organizaci nebo jednotlivce.⁸⁴

Někteří dokonce využívají sociální sítě k evangelizační činnosti, nicméně tato praxe je velice omezoována. Od března roku 2022 vešlo v platnost nové *Opatření o správě náboženských informačních služeb na internetu* (*Hulianwang zongjiao xinxi fuwu guanli banfa* 互联网宗教信息服务管理办法). Mimo jiné toto opatření opětovně opakuje nutnost všech náboženských skupin podporovat socialismus a politickou sinizaci náboženství:

Náboženské informační služby na internetu musí být v souladu s ústavou, zákony, nařízeními a pravidly. Musí uplatňovat základní socialistické hodnoty, dodržovat zásadu nezávislosti a samostatné správy náboženských skupin v Číně a následovat směr sinizace náboženství (*zongjiao zhongguohua* 宗教中国化). Musí také aktivně přizpůsobovat náboženství socialistické společnosti a udržovat náboženskou, sociální a etnickou harmonii.⁸⁵

Nejdůležitějším bodem opatření je oficiální zákaz zveřejňování náboženského obsahu na internetu bez vládního souhlasu a licence:

Informační služby, které prostřednictvím internetových stránek, aplikací, fór, blogů, mikroblogů, veřejných účtů, správ a živého vysílání poskytují veřejnosti informace o náboženských doktrínách, předpisech, znalostech, náboženské kultuře a náboženských aktivitách ve formě textu, obrázků, zvukových a videozáznamů, musí získat licenci pro náboženské informační služby na internetu.⁸⁶

Vláda provádí důkladný dohled nad tímto druhem šíření náboženských informací. Na základě nového opatření jsou z čínského internetu mazány i stránky obsahující čistě náboženský obsah, který nebyl schválen vládou. Cenzura náboženského materiálu sdíleného na internetu je skutečně pečlivá. Například již od konce roku 2021 byly postupně v čínské aplikaci Wechat mazány téměř všechny texty, které jakýmkoliv způsobem vysvětlují křesťanské texty a nauku – a to i v těch skupinách, které mají povolení šířit náboženský obsah. Fakticky byly ponechány jenom náboženské písně a úryvky z Bible. Od března roku 2022 byly následně smazány téměř všechny on-line skupiny, které šířily náboženskou tematiku (např. Síť čínských katolíků, *Tianzhujiao zhongwen wang* 天主教中文网). Jiné skupiny sice dále fungují, ale nepřidaly žádný veřejný příspěvek více než rok (např. Katolická církev, *Tianzhujiao* 天主教). Také mnohé soukromé skupiny, které využívají

84 Yang, *From Cooperation to Resistance...*, 79.

85 Článek 3, Vláda Čínské lidové republiky. 2021. *Hulianwang zongjiao xinxi fuwu guanli banfa* 互联网宗教信息服务管理办法 [Opatření o správě náboženských informačních služeb na internetu]. *Gov.cn* [on-line]. [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <<https://www.sara.gov.cn/bmgz/364755.jhtml>>.

86 Článek 6, Opatření o správě náboženských informačních služeb...

5 Náboženská politika a její vliv na katolickou církev

místní katolíci pro komunikaci, v posledním roce (2022) omezily sdílený obsah. Restrikce náboženské činnosti odrazují věřící a dále limitují jejich již tak omezenou náboženskou svobodu.

5.4.4 Kontrola financování náboženských skupin

Nařízení o věcech náboženských z roku 2018 má kapitolu VII „O církevním majetku“ delší než dříve. Uvádí totiž více podrobností o řízení církevních financí a vede povolené náboženské skupiny v Číně k tomu, aby zavedly národní jednotný systém pro finance, majetek a účetnictví. Veškerý církevní majetek teď podléhá dohledu a kontrole ze strany resortů na úrovni okresů. Veškeré příjmy, dary a výdaje musí být transparentní a přístupné veřejnosti. Podobná nařízení již byla zaváděna řadu let prostřednictvím stávajícího vládního dokumentu, proto v tomto smyslu nové *Nařízení* nemělo velký vliv na náboženské skupiny a církevní školy, které se již musely řídit příslušnými předpisy.

Články 53 a 57 však přesto přinášejí větší regulaci darů a investic a komerčních aktivit církevních organizací. Nyní je například nezákonné investovat do pozemku nebo budovy, které jsou vyhrazené pro náboženské aktivity, nebo do náboženské či jiné velké venkovní sochy, příp. mít finanční zisk z náboženství:

Je zakázáno investovat do míst náboženských aktivit nebo velkých náboženských soch pod širým nebem, uzavírat smlouvy o jejich provozování nebo provádět obchodní propagandu ve jménu náboženství.⁸⁷

Rovněž je nezákonné podporovat komerční reklamu jménem náboženské skupiny. A konečně, ačkoli čínská vláda stále dovoluje domácím i zahraničním jednotlivcům poskytovat dary církevním organizacím, existuje nový limit částky, kterou mohou církevní instituce přijmout bez vládního souhlasu:

Náboženské skupiny, náboženské instituce a místa pro náboženské aktivity mohou přijímat dary od organizací a jednotlivců v zemi i mimo ni v souladu s příslušnými státními předpisy.

Náboženské skupiny, náboženské instituce a místa pro náboženské aktivity nesmějí přijímat dary od organizací a jednotlivců ze zahraničí přesahující 100 000 jüanů. Takové dary musí být nahlášeny ke schválení na Oddělení pro náboženské záležitosti lidové vlády na úrovni okresu nebo vyšší.⁸⁸

87 Článek 53, *Nařízení o věcech náboženských*...

88 Článek 57, *Nařízení o věcech náboženských*...

Dary překračující 100 000 jüanů (asi 345 000 Kč) ze zahraničí se musí hlásit místní vládě. Toto nové omezení pravděpodobně neovlivní většinu malých katolických farností v Číně, protože tyto skupiny zůstávají malé a často pouze s marginální finanční podporou. Jeden katolický kněz vysvětlil, že většina příspěvků do církevních fondů pochází z menších darů od místních věřících.⁸⁹ Někteří bohatí křesťanští podnikatelé ze zahraničí poskytují větší příspěvky, ale i ty jen zřídka překračují 100 000 jüanů.⁹⁰ Omezení může být významnější pro některé větší, známé městské farnosti s vazbami na zahraniční křesťanské organizace, včetně Vatikánu. Někteří prominentní místní církevní vůdci obdrželi finanční pomoc ze zahraničí, obvykle z USA nebo Korey,⁹¹ ale katolickou církev v Číně sponzoruje primárně Vatikán. Například v roce 2008 papež Benedikt XVI. daroval jedné křesťanské charitativní organizaci přes milion a půl korun.⁹² Dnes by bylo pro takový dar zapotřebí vládní schválení, které je velice obtížné získat.

5.5 Co z toho vyplývá pro čínské katolíky?

Yang Fenggang poskytl pohled na možné důsledky nových předpisů a popsal tři různé strategie používané křesťany v Číně vůči čínské vládě: spolupráce, adaptace a vzdor. Yang vyjádřil své obavy, že nová legislativa přinese větší útlak křesťanství v Číně, protože řada náboženských aktivit (jako je domácí studium Bible, náboženské konference a publikování náboženského obsahu na internetu) nyní vyžaduje kontrolu a schválení strany. To by mohlo být zvláště problematické pro podzemní katolíky, které nyní *Nařízení* oficiálně postavilo mimo zákon. Yang také uvádí, že některé z revidovaných předpisů by se mohly považovat za porušení svobody vyznání, což je jasně v rozporu s prohlášeními vlády ohledně právního státu.⁹³

K čínským akademikům, kteří vyjádřili své názory na *Nařízení*, patří Cao Shunli 曹顺利, který se ve svém článku „Vysvětlení k Nařízení o věcech náboženských“ zabýval procesy zapojenými do zavádění nového zákona a uvedl, že vláda vytvořila nové *Nařízení*, aby chránila čínskou společnost a všechny občany ČLR. Hlavními cíli, podle Caoa, je chránit národní jednotu a zavést transparentní právní systém, který může být představen všem věřícím občanům, a tak prosazovat vládu zákona. Tvrdil, že nová norma nebyla vytvářena uspěchaně, ale během dlouhého období,

89 Například v Hainingu (cca 800 000 občanů) každý člen církve (maximálně 150 osob) daruje týdně kolem 30–100 jüanů.

90 Rozhovor s katolickým knězem, květen 2018.

91 Vala, Protestant Christianity and Civil Society..., 51.

92 McCarthy, Susan. 2013. Serving Society, Repurposing the State: Religious Charity and Resistance in China. *The China Journal* 70, 48–72: tedy 63.

93 Yang, From Cooperation to Resistance...

jak to odpovídá významu nové normy.⁹⁴ Další čínský badatel Hu Shaojie 胡绍皆 se zajímal zejména o dopad nového *Nařízení* na náboženské skupiny. Zdůraznil potřebu toho, aby církevní instituce poučily své členy o *Nařízení* – bez znalosti požadavků *Nařízení* se věřící podle něho nebudou moci chránit. Celkově však považuje nové *Nařízení* za další prosazování harmonie v čínské společnosti.⁹⁵ Také Feng Baojun 冯宝军 uvedl, že *Nařízení* a jeho revize byly nezbytné pro zachování společenského pořádku a vytvoření harmonické společnosti. Feng porovnával ČLR a její nařízení o náboženství s různými dalšími zeměmi a jejich zákony a nařízeními a je přesvědčen, že se Čína řídí globálním trendem ve vydávání transparentnějších právních předpisů a tím dodržuje právní stát.⁹⁶

Také řada oficiálních představitelů VSČK popisuje vliv náboženské politiky ČLR na čínské katolíky stejným způsobem. Jejich práce, publikované se schválením vlasteneckého sdružení, vytvářejí smířlivý obraz katolické církve v Číně a zdůrazňují podobnost mezi katolickým dogmatem a socialismem.⁹⁷ Některá z těchto prohlášení – jak členů čínské akademické obce, tak členů církve – se pozoruhodně přenášejí na oficiální státní propagandu. Proto bychom neměli zapomínat, že někteří čínští akademici mohou jen slepě prosazovat oficiální propagandu, aniž by kriticky analyzovali problémy, jimž čelí mnoho náboženských skupin. Chloé Froissart to zhodnotila následovně:

čínské společenské vědy se více aplikují v tom smyslu, že mají převážně pomoci státu při řešení společenských problémů.⁹⁸

Z toho důvodu mohou být badatelé v čínských institucích pod větším dohledem než západní vědci, protože z pohledu státu je důležitější, aby jejich bádání bylo užitečné pro vládu, než aby poskytovalo nejpřesnější dostupná data o konkrétní otázce. Rovněž je nepravděpodobné, že budou vyjadřovat ostrou kritiku vůči straně. V případě katolíků v Číně často vyprávějí příběh o harmonické spolupráci

94 Cao, Shunli. 2005. 'Zongjiao shiwu tiaoli' jiedu 《宗教事务条例》解读 [Vysvětlení k Nařízení o věcech náboženských]. *Journal of Hunan Institute of Socialism* 23, 32–33.

95 Hu, Shaojie. 2006. 'Zhongjiao shiwu tiaoli' shishe yi nian ban zongshu 《宗教事务条例》实施一年半综述 [Průzkum o regulaci náboženství po roce a půl od jejího působení]. *Guanzhu* 关注 9, 38–44.

96 Feng, Baojun. 2016. Xingdongzhong de 'Zhongjiao shiwu tiaoli': Zhongguo zhongjiao shiwu guanliha jiqi falv pingjia 行动中的《宗教事务条例》: 中国宗教事务管理查及其法律评价 [Implementace nařízení o náboženství: Diskuse o právních dokumentech na téma náboženství v Číně]. *Xibei minzu daxue xuebao* 西北民族大学学报 [on-line]. [cit. 2019-07-22]. Dostupné z: <http://www.cssn.cn/zjx/zjx_zjyj/zjx_ddzj/201607/t20160725_3133231.shtml>.

97 Viz například Li, Zhiyi. 2019. Tianzhujiao xinyang yu shehui zhuyi hexin jiazhi guan de jianxing 天主教信仰与社会主义核心价值观的践行 [Katolické učení a základní socialistické hodnoty]. *Zhongguo Tianzhujiao* 中国天主教 1, 18–19.

98 Froissart, *Issues in Social Science...*, 4.

a koexistenci křesťanských církví a čínské vlády, přičemž zcela ignorují podzemní církve i mnohé další problémy, kterým katolíci v Číně čelí.

Podle našeho výzkumu je ale evidentní, že ČLR prosadila náboženskou politiku, která přímo propaguje socialismus a celkovou větší kontrolu nad náboženskými skupinami v Číně. Změny v *Narižení* nejsou překvapivé, protože stát už dlouho usiluje o kontrolu nad náboženským životem občanů ČLR.

Současný právní systém v Číně vytváří prostor pro větší potlačování náboženství v Číně, protože podporuje kontrolu ze strany místních vládních institucí, přímé prosazování socialismu, vládní kontrolu nad náboženskou indoktrinací a krácení finančních prostředků pro náboženské skupiny.⁹⁹ Je to místní vláda, kdo má odpovědnost za řízení náboženských záležitostí, nikoli samotné náboženské skupiny.

Rovněž šíření jakýchkoliv náboženských materiálů na internetu doma i ze zahraničí musí být schváleno státem. To tedy znamená, že všichni podzemní katolíci mohou být nyní stíháni, pokud v rámci svých on-line kruhů sdílejí náboženské informace. Ale problematické je šíření náboženského kontextu i mezi členy povolené katolické církve. V praxi to vypadá tak, že jakékoliv šíření náboženského obsahu se v posledních letech stalo problematickým.

Podle rozhovorů vedených se zástupci otevřené katolické církve v Číně si církve uvědomuje, že se musí podřídit postojům KS Číny k náboženství, jinak se dostane do potíží. To však bylo jasné i před zveřejněním *Narižení* z roku 2017. Dotazovaní katoličtí kněží a řeholnice měli obavy o své každodenní povinnosti a závazky vůči běžným věřícím a raději se řídili i omezujícími zákony, než aby dělali problémy.¹⁰⁰ Hlavním zájmem katolických duchovních v otevřené církvi je chránit zájmy svých farností. Z toho důvodu mají tendenci spolupracovat s režimem. Koneckonců je to vláda, kdo může zajistit prostředky nutné pro normální fungování náboženské skupiny. Vláda rozhoduje o tom, zda je nějaká náboženská aktivita zákonná, a místní katoličtí kněží mají často oprávněné obavy o přežití po případném státním zásahu.

Výše jsou uvedeny jen střípky z příkladů toho, jak právní a politické dokumenty v oblasti náboženství v ČLR vytvářejí prostor pro omezování náboženské svobody a utlačování nejen katolíků. Navzdory tomu čínská vláda trvá na tom, že nové *Narižení* o náboženství by mělo posunout zemi k vládě práva, kdy všichni občané (dokonce i členové komunistické strany) jsou si ve světle právních předpisů rovni. Vláda propagovala nové *Narižení o věcech náboženských* jako prostředek vytvoření státu, řídicího se vládou zákonů, a dalšího zavádění byrokratických opatření s transparentními administrativními postupy. Při bližším pohledu na změny se však zdá, že místo vlády zákonů je skutečným cílem *Narižení* podporovat režim,

99 Masláková, Magdaléna. 2020. The New Regulation on Religious Affairs and Its Possible Impact on the Catholic Church in China. *Journal of Church and State* 62(3), 421–442; tady 431.

100 Rozhovor s katolickým knězem, březen 2018.

5 Náboženská politika a její vliv na katolickou církev

který se řídí koncepcí vlády za pomoci zákonů (*yifa zhiguo* 依法治国). Plně souhlasíme s názorem Martina Slobodníka, že zatímco vláda zákonů by měla podporovat utváření demokratické společnosti, vláda za pomoci zákonů umožňuje státu využívat právní normy k prosazování svých vlastních zájmů.¹⁰¹ V Číně to znamená, že hlavním cílem náboženské politiky není vytvořit svobodu náboženství ani chránit práva jednotlivých věřících nebo náboženských skupin. Konečným cílem je vytvořit právní platformu, která legitimizuje dozor státu nad veškerým náboženským životem v Číně.

101 Slobodník, *Mao a Buddha...*